WASHINGTON D C

Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807 4-0237
Тел. УНО.: HEnderson 4-1016

РІК LXII Ч. 64. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 3-го КВІТНЯ (APRIL) 1954) ДЕСЯТЬ ЦЕНТІВ — TEN CENTS No. 64. VOL. LXII.

СЕНАТ ПРИЙНЯВ ЗАКОН ПРО НАДАННЯ ПРАВ СТЕЙТУ ГАВАЯМ І АЛЯСЦІ

Вашингтон. — Сенат більшістю 57 до 28 голосів прийняв закон про надання прав стейтів ЗДА Гаваям і Алясці. Ця більшість здивувала навіть прихильників цього закону, які його обороняли під час довших дебат у Сенаті. За цим законом голосували 33 републиканці і 23 демократи та один незалежний републиканський сенатор. Проти закону заявилися 19 демократів і 9 републиканців. Тепер цей закон піде до Палати Репрезентантів, яка більшістю 274 до 138 прийняла закон про надання прав стейту тільки Гаваям, відкинувши закон про надання прав стейту ЗДА Алясці. Перед цим голосуванням Сенат відкинув внесок демократичного сенатора А. С. Майка Монроні про те, щоб Гаваям і Алясці надати статуси Комонвелту, подібні до того статусу, який має Порто Ріко. Внесок Монроні відкинено більшістю 60 до 24 голосів. Відкинено також внесок на те, щоб населення цих двох територій могло заявитися в окремому референдумі, чи воно бажає собі прав стейту ЗДА чи прав статусу. Президент Айзенгавер у своєму зверненні до Конгресу просив про прав стейту тільки для Гаваїв. Гаваях дотепер голосували при місцевих виборах за републиканськими кандидатами, і два нові сенатори з Гаваїв скріпили б републиканців у Сенаті на два голоси. Демократи домагаються прав стейту і для Аляски, де під час місцевих виборів переважає демократична більшість. Передбачають, що в Палаті Репрезентантів буде завзята боротьба за цей закон, прийнятий вже Сенатом, і політичні спостерегачі поважно сумніваються, чи вдасться републиканській більшості переформувати той закон так, щоб його можна було узгіднити з двома палатами Конгресу, — щоб він міг діяти вже цього року, і щоб Гаваї могли голосувати під час виборів восени.

Неясне становище в справі будівельного законопроєкту

Вашингтон. — У Палаті Репрезентантів панує неясність щодо будівельного законопроєкту. Конгресмени не можуть рішитися, чи вони мають зовсім скасувати видатки на побудову домів, чи їх збільшити. Деякі конгресмени вважають, що зовсім не слід давати допомоги на будову нових домів після 30 червня, коли кінчається дотеперішній закон. Інші хочуть збільшити цю допомогу. Замішання в цій справі виникло після того, як конгресмен Говард В. Смит заявив, що закон про будову нових домів не можна обговорювати на Комісії Видатків з технічних причин.

Скільки заощадить населення на зменшенні податків від телефонів

Ню Йорк, Н. Й. — Телефонічна компанія в Ню Йорку повідомляє, що, внаслідок зменшення федеральних податків від оплат за користування телефонами, населення Нюйоркського стейту заощадить 31,500,000 долярів. Податок від телефонів зменшено за місцеві розмови з 15 відсотків до 10, а за позамісцеві — з 25 також до 10%, і завдяки цьому кожний власник телефону заощадить місячно 55 центів. Досі з кожного доляра йшло на федеральний та інші податки 32 центи, а тепер ітиме тільки 27. — В стейті Ню Джерзі, як повідомляє Телефонічна Компанія Белл, власники телефонів заощаджують на зменшенні податків 1,000,000 долярів місячно, а кожний з них пересічно по 8.80 доляра на рік. В 1953 році в цьому стейті стягнено податку від телефонів на суму 29,999,577 долярів.

Антисемітизм потайки зростає в ЗДА — твердить Жидівський Комітет

Ню Йорк, Н. Й. — Ірвінг М. Енгель, голова Американського Жидівського Комітету, заявив, що тепер в ЗДА немає явного антисемітизму, проте потайки він зростає. Тому „треба більш як будь-коли стояти на сторожі перед злочинним рухом, який змагає до розпалювання расового й релігійного антагонізму". Прихильники цього руху закликають до фанатизму, користуючись рафінованою і прихованою тактикою, проти якої треба остерігати громадянство. Ці прихильники расової й релігійної ненависти, каже Енгель, закликають до крайнього ізоляціонізму, стоять в опозиції до Об'єднаних Націй і виступають проти обох великих політичних партій, підкреслюючи свій ультранаціоналізм.

Погляди на використовування водневої енергії

Вашингтон. — Секретар оборони вдоволений із недавніх пробних експльозій водневої бомби, що відбулися 1 і 26 березня цього року на Тихому океані. Тепер, заявив представник секретаря оборони, Комісія Атомової Енергії має вільнішу руку в здійсненні своїх плянів використання атомової й водневої енергії для мирних цілей. Про це згадував у своєму звіті про пробні експльозії також адмірал Луіс Л. Стросс, голова Комісії Атомової Енергії. Незабаром, сказав він, потреби війська будуть цілком задоволені, бо сила водневої бомби, яку мірлють мегатонами (1 мегатон = 1,000,000 тонн вибухового матеріялу TNT), усуває потребу заготовляти великий запас такого роду бомб. У Пентагоні переконані, що потрібну кількість водневих бомб можна буде випродукувати, не порушивши національної економіки, а також можна буде продукувати й іншу водневу зброю, а не самі бомби. Велике число науковців, що досі працювали над продукцією водневої бомби, зможуть відтепер розробляти проблеми використання атомової та водневої енергії для поліпшення добробуту людства.

„НЕЙМОВІРНЕ"

Секретар оборони Чарлз Вилсон заявив на пресовій конференції у Вашингтоні, що остання пробна експльозія водневої бомби на Пацифіку виявила її „неймовірну" силу та що кожний агресор повинен два рази подумати заки поважився б напасти на З'єдинені Держави.

Припускають, що водневу енергію можна буде перетворювати на електричну.

Бравнел домагається загострення закону проти саботажників

Вашингтон. — Генеральний прокуратор Герберт Бравнел заявив на пресовій конференції, що він просив Конгрес поширити та загострити закон проти саботажів, що можуть бути спричинені радіоактивністю, біологічними, або хемічними матеріялами. Він [illegible] законопроєкти на руки віцепрезидента Ричарда Ніксона і спікера Палати Репрезентантів Джозефа В. Мартина, тому що існують можливості цього роду саботажів. Бравнелл пояснював, що його крок не викликаний якоюсь небезпечною ситуацією або новими інформаціями, тільки це частина програми департаменту справедливости і Крайової Ради Безпеки, щоб „змодернізувати закони, що відносяться до державної безпеки". Між запропонованими Бравнелом змінами знаходяться і такі пропозиції: 1. Теперішній тимчасовий закон [illegible] визначування найвищої кари за саботаж під час оборонної дії і під час війни — змінити на постійний. 2. До „воєнних матеріялів і теренів", які вимагають охорони — додати ще: повітря, воду, систему охолоджуваного повітря, летовища, летунські майдани, ліси та корм для худоби..

Почалися переслухання в справі соціяльного забезпечення

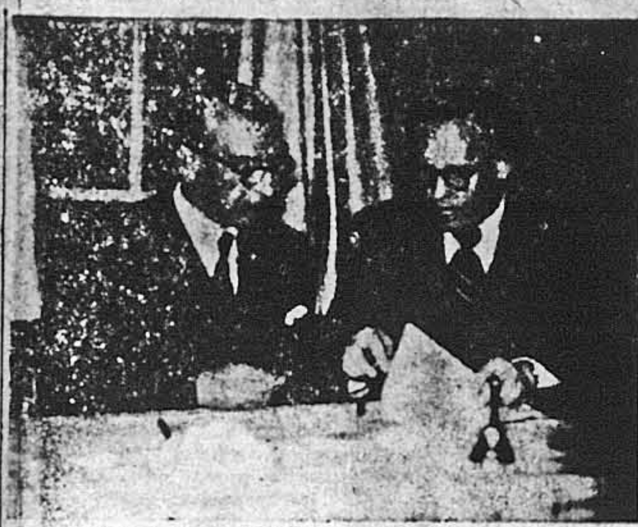
Вашингтон. — Комісія Способів і Метод в Палаті Репрезентантів почала переслухання в справі соціяльного забезпечення. Президент Айзенгавер пропонував поліпшити соціяльне забезпечення в такий спосіб, щоб дотеперішню найнижчу місячну пенсію піднести з 25 до 30 долярів, а найвищу пенсію — з 85 до 98.50 доляра. Се для тих робітників, які вже тепер платять на соціяльне забезпечення, а для робітників, які платитимуть на соціяльне забезпечення після ухвали закону, визначити найвищу місячну пенсію в сумі до 108.50 доляра. Соціяльне забезпечення для родини пропонується підвищити з 168. 75 до 190 долярів місячно. Президент Айзенгавер просив Конгрес поширити соціяльне забезпечення ще на 10,000,000 осіб, включивши фармерів, лікарів, дентистів, правників, архітектів та ін. Згідно з домаганням президента, конгресмен Деніел А. Рід вніс відповідний законопроєкт, над яким тепер почалися переслухання в комісії, що потривають коло двох тижнів. Після переслухань має відбутися дискусія над цим законопроєктом.

Меншає число звільнених з праці робітників

Вашингтон. — Статистичне Бюро департаменту праці повідомляє, що на підставі даних за місяць лютий, які саме тепер опрацьовано, цей місяць був першим місяцем від літа минулого року, коли число звільнюваних із праці робітників почало зменшуватися. В січні цього року на кожну тисячу робітників звільнено 28, а в лютому — тільки 23. Число 23 було трохи більше від числа звільнених з праці в попередніх повоєнних роках, але воно показує, що безробіття зменшується. Зменшилося, зокрема, число звільнюваних робітників у таких галузях промисловости: металева, транспортового виряду, харчова, тютюнова, текстильна, паперова і нафтова. Також деякі галузі мануфактурної промисловости в місяці лютому зменшили число звільнюваних робітників.

Квейкри в обороні особистої волі

Филаделфія, Па. — На 274-х річних зборах квейкерського Товариства Приятелів прийнято резолюцію, в якій сказано, що „уряд дедалі більше втручається в особисту волю людини та її недоторканість". Копії цієї резолюції квейкери вислали президентові Айзенгаверові та всім членам Конгресу в імені учасників 100 мітинґів, які відбулися на цьому терені. Ця заява в обороні громадянських прав стверджує, що квейкери глибоко стурбовані невідповідальними обвинуваченнями, натиском на уодностайнення думки, вимаганням заяв льояльности, а також тим, що при обвинуваченнях припущення вини переважає над імовірністю провини. „Все це має свій початок у страху і непевності", говориться в резолюції. „Така практика вдаряє у саме коріння американської політичної філософії, а також в основне уявлення Товариства Приятелів про відношення до Бога".

ГОЛОВА У. Н. РАДИ І ЙОГО ПОПЕРЕДНИК
Інж. Осип Бойдуник (зліва), обраний на 3-тій Сесії голова Української Національної Ради, та його попередник — ред. Іван Багряний

Ціни в Совєтах нижчі, але товарів усе нема

Москва. — Совєтський уряд проголосив нове загальне зниження цін на 71 назву різних товарів у дрібному продажу. Цьогорічне зниження поважніше, як минулорічне, що охоплювало 125 назв товарів. Найбільш обнижено ціну на ґазоліну й оливу, — на 44.5%, потім на нафту — 38%. Ціни харчів обнижено на 5-10%, на одяг і текстиль —від 10 до 15%. Ціни домашнього посуду впали на 15-20%. Зокрема житній хліб подешевшав на 8%, а пшеничний хліб, макарон і пшенична та житня мука на 5%. Одно кіло (2.2 фунта) житнього хліба коштує тепер у Москві 1 рубель 11 копійок, а після зниження коштуватиме 1 рубель 3 копійки. (Офіційно курс рубля дорівнює 25 ам. центам, але фактична вартість рубля багато менша. Пересічна платня кваліфікованого совєтського робітника становить 3.5 рб. за годину). Кіло чаю коштувало 8 рб. 20 коп., тепер коштуватиме 7 рб. 38 коп. На вовняний чоловічий одяг зниження цін не поширюється, зате ціни жіночого полотняного одягу та штучного й на 7-15%, а в продажу на метри — на 15-20%. Пара жіночих черевиків впала в ціні з 213-503 рб. до 199-468 рб. Дитяча іграшка — медвідь — коштує після знижки 93 рб. 50 коп., 20-цалева порцелянова лялька, що замикає очі й говорить „мама", коштуватиме 49 рб., а „пожежний віз" з рухомою драбиною — 15 рб. Очевидно — треба взяти під увагу препогану якість всіх тих виробів. Коментатор совєтських справ в „Ню Йорк Таймсі", Гаррі Шворц пояснює, що обниження цін не значить, що дані товари взагалі існують на ринку. Вже після цього зниження ярд шовкової матерії можна купити в Совєтах за рівновартість більше, як 20 годин важкої праці, а найгірша совєтська пара жіночих черевиків коштує 6 годин праці.

Італійський уряд розпочав боротьбу з комуністами

Рим. — У виконанні своєї постанови з 18 березня ц. р., італійський уряд заявив, що від 15 квітня ц. р. почне викидати з державних будинків усі партійні та юнійні організації, які до того часу користали з безплатних, або майже безплатних приміщень. За офіційною статистикою, у 2,200 будинках, що свого часу були зайняті під домівки фашистів, після того, як всі ці будинки перейшли на власність держави, примістились різні політичні партії, в першу чергу комуністична, і робітничі організації, що стоять під комуністичною контролею. Наприклад, Генеральна Конфедерація Праці найбільша італійська робітнича організація, що нараховує 5,000,000 членів і є під комуністичним управлінням займає великий будинок у центрі Риму. Водночас уряд наказав перевірити льояльність державних службовців і заборонив їм займатися юнійними справами в службових годинах.

Англія перестерігає китайських комуністів

Лондон. — Якби комуністичний Китай розпочав одверту інтервенцію на користь індо - китайських комуністів, Англія рішена підтримувати всі негайні й рішучі протизаходи Об'єднаних Націй, — повідомляють з урядових англійських кол. Англійський уряд лише з тої причини не перестерігає комуністичного Китаю проти такої інтервенції, бо вважає, що в повній силі залишається пересторога, що її зробив Антоні Іден ще 11 січня 1952 року під час перебування в Ню Йорку. Тоді у своїй промові в Колумбійському університеті, він заявив, що всяка інтервенція комуністичного Китаю, навіть у вигляді „добровільних" військових відділів, була б кваліфікована, як агресія у Кореї, і вимагала б негайної реакції Об'єднаних Націй. У Лондоні здають собі справу з того, що уряд ЗДА є тепер далі від думки про можливість визнання комуністичного режиму в Китаї, як був колинебудь, і тому й вигляди на „договорення" в Женеві дуже малі.

Думають продавати молочні продукти до Азії

Вашингтон. — В урядових маґазинах лежить 350,000,000 фунтів масла і 350,000,000 фунтів спорошкованого молока, закуплених від фармерів для підтримки цін на продукти. Велику частину цих запасів плянується продати азійським країнам, де бракує молочних продуктів. Американські вояки під час війни на Далекому Сході користувалися спорошкованим молоком, бо місцеве молоко було занечищене і від нього багато вояків перехворіли. Департамент рільництва, має вислати своїх представників до Бірми і Сіяму та до інших держав на Далекому Сході, щоб обговорити цю справу з тамошніми урядами.

Айзенгавер закликає жидів і арабів до спокою

Президент Айзенгавер на останній пресовій конференції звернувся до Ізраїлю та його арабських сусідів із закликом „стримувати свої екстремні групи" й дозволити іншим державам внести „трохи розуму" в жидівсько-арабські спори: Президент заявив, що відносини між жидами і арабами насичені таким емоціональним змістом, що навіть трудно сказати, що станеться, якщо уряди цих держав не впливатимуть на своїх екстремістів.

АНГЛІЯ ВІДКИНУЛА ПРОПОЗИЦІЮ МОЛОТОВА

АНГЛІЙСЬКА ОПОЗИЦІЙНА ПАРТІЯ ПРАЦІ ВИКОРИСТОВУЄ НАГОДУ ДЛЯ ДЕМАГОГІЧНИХ ЗАКИДІВ ПРОТИ ЗДА

Лондон. — Міністер закордонних справ Антоні Іден зиголосив перед англійським парляментом заяву, в якій відкидає в імені уряду Великої Британії „готовість" Совєтського Союзу приступити до Північно - Атлантійського Пакту, як також відкидає повторену Молотовим пропозицію „європейського пакту безпеки". Іден заявив, що найкращим тереном для зголошування пропозицій про роззброєння і запевнення світової безпеки, є Об'єднані Нації. „Уряд Її Величества, — казав Іден, — не має переконання, що нові союзи широкого і загального характеру, як це запропонувала совєтська нота, можуть в теперішніх відносинах заступити вільне членство однаково думаючих держав". Проте опозиційна Партія Праці не була вдоволена заявою Ідена. Правда, як запевняє кореспондент „Ню Йорк Гералд Трибюн", більшість англійських політиків, однаково консерватистів, як лейбуристів, були переконані, що пропозиція Молотова, щоб СССР став членом НАТО, це першоквітневий жарт. Проте, члени Партії Праці рішили використати цю нагоду для демагогічної кампанії і проти консервативного уряду і проти ЗДА. Тому лідери Партії Праці, Етлі і Моррісон, хоч самі того самого погляду, що Іден на вартість останньої совєтської пропозиції, — жадали, щоб англійський уряд „поважніше" поставився до совєтської пропозиції, як „бази замирення" і відпруження теперішньої міжнародньої ситуації. Найбільш вийнятковий момент у тому засіданні англійського парляменту — каже згаданий кореспондент — був тоді, коли речники Партії Праці зробили сильний запит до уряду, чи американський уряд порозумівся з англійським перед тим, як проголосив своє негативне становище до совєтської ноти. Коли міністер Іден відповів негативно, то з лавок Партії Праці залунали оклики обурення під адресою З'єдинених Держав. Тоді Іден заявив, що нема чого оскаржувати американський уряд, що він відкинув совєтську ноту, не запитуючи раніше про становище союзників, бо він, Іден, склав свою заяву також не тримаючися строгого того куртуазійно - дипломатичного звичаю. — З Вашингтону повідомлено, що перед відісланням офіціяльної відповіді Москві на її ноту, всі три західні альянти узгідять своє становище.

Висміюють пропозицію Молотова

Вашингтон. — В політичних колах у Вашингтоні висміюють пропозицію Молотова про приступлення СССР до Північно-Атлантійського Пакту, при чому вважають, що союзники ЗДА відкинуть цю пропозицію так само, як відкинули ЗДА. Один урядовець сказав: „Ми ще можемо діждати тієї хвилини, коли Совєти запропонують, щоб їх прийняли до Федерального Бюра Інвестиґацій". Дипломатичні кола твердять, що своєю пропозицією Молотов хоче підсилити протиамериканські настрої в Европі, головно у Франції та Італії, і таким чином не допустити до створення західньо-німецької армії. Представник державного департаменту заявив, що хоч ЗДА вже відкинули совєтську пропозицію, але представники американського уряду незабаром зустрінуться з представниками урядів Англії і Франції, щоб опрацювати формальну відповідь Москві.

Туреччина і Пакістан ініціюють створення середньо-азійського бльоку

Карахі. — На 2 квітня ц. р. заповіджено підписання турецько-пакістанського військового договору. З огляду на те, що ці дві країни межують з СССР, а плян їх союзу, підтримуваний американською дипломатією, був сильно поборюваний Совєтами і Індією, підписання договору про взаємну допомогу між Туреччиною і Пакістаном є великою політичною подією і проявом ініціятиви до створення оборонного бльоку на всьому Середньому Сході, — повідомляють закордонні кореспонденти. На знак протесту проти підписання цього договору, в Бейруті, столиці Ливану, відбулась демонстрація лівих студентів. Внаслідок репресій уряду проти демонстрантів — 100 студентів розпочали протестаційний голодовий страйк.

В Єгипті заведено гостру цензуру часописів

Каїро. — Вже третій день у студентські демонстрації, в яких беруть участь однаково соціялісти, націоналісти, комуністи і мохаммеданські ортодокси, демонструючи проти революційної ради за її військовий диктаторський режим. Таким чином єгипетські студенти піддержують президента генерала Наґіба в його бажанні привернути в Єгипті конституційний лад. Однак пресі заборонено писати будь - що про неспокій в країні, а також вміщувати політично - полемічні статті. Тому єгипетські часописи повні лише нападів на Англію у зв'язку з спором за Суез, і почасти на З'єдинені Держави — за здогадне підтримування Ізраїлю.

В АМЕРИЦІ

● **З нагоди сотих роковин** Республіканської Партії вибито пам'яткову медалю, на одній стороні якої зображено погруддя президентів Линколна і Айзенгавера, а на другій — уривки з промов обох президентів.

● **Секретар торгівлі Сінклер** Вікс заявив, що американський нарід воліє обниження продукції на 10%, ніж корейську війну, в якій гинули його сини. Продукція промисловости обнизилася на 10%, після того, як почали пристосовувати воєнне господарство до мирного.

● **Нюйоркський шкільний** суперінтендент звільнив учителя Пола Зеліґмена за те, що він заперечив свою приналежність до комуністичної партії. П. Зеліґмен учителював від 1950 р.

● **Князь Віндсору** в компанії з графинею Додлі повернувся з Бермуд, куди їздив грати в ґольфа.

● **Число страйків у ЗДА** було найнижче в місяці лютому. В цьому місяці було тільки 350 страйків, в яких брало участь 100,000 робітників. В січні цього року страйкувало 150,000 робітників, а всіх страйків було 400. В лютому через страйк втрачено 750,000 робочих днів, а в січні — 1,000,000 днів.

● **У місті Кембридж,** в стейті Масс., починаючи від 10 березня, в дощовій воді виявляють сліди радіоактивности.

● **Студенти нюйоркських** університетів і каледжів масово виявляють бажання давати кров на потреби Червоного Хреста. Хто хотів би дати свою кров для Червоного Хреста, може телефонічно звернутися на таку адресу: в Ню Йорку — MUrray Hill 9-1000, а в Брукліні MAin 4-6001.

● **Конґрес прийняв закон,** яким дозволено індіянському племені Ют в стейті Колорадо, одержати з державного скарбу 6,000,000 долярів, що були для цього племені здепоновані. Кожний член цього племени дістане по 1,000 долярів, а решта піде на десятирічну допомогу всьому племені.

● **У фабриці Томаса Едісона** в Вест Оренджі в стейті Ню Джерзі вибух страйк на знак протесту проти звільнення двох робітників.

В СВІТІ

● **Колишні нацисти** і старшини СС організують в Єгипті акти саботажу і напади на англійських вояків в Суезькій зоні, — твердять англійці. Одначе англійський уряд не обвинувачує в цьому західньо-німецького уряду, бо він не має контролі над окремими німецькими авантюристами.

● **Шведський уряд** перевів ратифікацію конвенції Об. Націй, відомої під назв. Політичні права жінок. Ця конвенція запевняє жінкам рівні з чоловіками виборчі права і права займати всі становища в державі. Швеція є п'ятою державою, яка погодилась на ту конвенцію.

● **Королева Єлисавета II** і її чоловік князь Единбурґу закінчили свою подорож по Австралії, відвідавши найстарше місто Йорк в Західній Австралії. Королева з почотом виїздить до Цейльону.

● **Німецький суд у Дортмунді,** Зах. Німеччина, звільнив 20 колишніх поліціянтів, оскаржених у знущаннях над жидами у варшавському ґетто. Один з підсудних був начальником нацистського відділу поліції у Варшаві, що винищив 110 жидів. У мотивах звільнення сказано, що зверхником тих поліціянтів був, нині вже неживий, фанатичний ворог жидів, який карав би підлеглих йому поліціянтів за невиконання наказів.

● **Оборонець фортеці Дієнбієнфу** в Індо-Китаї, полк. Кристиян де Кастріє, дістав ступінь генерала. Президент Айзенгавер, згадуючи про нього на попередній пресовій конференції, сказав, що зробив би його генералом. Предок цього старшини, маркіз Шарль де Кастріє, боровся разом із Ляфаєтом за визволення Америки з-під влади Англії.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75
В Джерзі Ситі і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	6.50	Six months	6.50
На три місяці	3.50	Three months	3.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

„ВИЗВОЛЕННЯ" — В АЗІЇ

Від довшого часу не чусмо нічого про „визвольну політику" республіканської адміністрації у відношенні до европейських народів, гноблених комуністичними режимами. Проте не вгавають атаки на цю політику, як тут, так і в Европі. Заговорив про неї також і Джордж Ф. Кеннан, бувший амбасадор в СССР та довголітній урядовець департаменту стейту, що вважався знавцем східньоевропейських справ і належав до тих небагатьох, що „плянували" способи взаємовідносин між З'єдиненими Державами і Совєтами. Цей автор „політики стримування" з часу адміністрації Трумана присвятив тепер в Принстонськім університеті одну з чотирьох доповідей („Стеффорд Літтл"-фундація) тій самій проблемі, обстоюючи свою тезу та перестерігаючи Америку і вільний світ проти насильного намагання „визволяти" народи совєтського бльоку зовнішніми силами.

Кеннан пішов тепер ще далі. Він сумнівається, чи потрібне „Нове обличчя" Айзенгавера, себто, чи треба лякати Совєти та союзників ЗДА аж атомовою зброєю і негайною відплатою. Він переконаний, що Совєти не думають про „загальну війну", а вже краще вести „льокальну війну", коли б її спровокували Совєти, ніж починати Третю Світову Війну. Кеннан нагадує при цьому ще й те, що відносини між комуністичним Китаєм та Москвою не дуже ясні і що ще може всілякo бути. Іншими словами, треба б і Америці з червоним Китаєм делікатно поводитись і не ставити перешкод, коли буде вирішуватись справа його допущення до Об'єднаних Націй.

Таке говорить Кеннан в той час, коли секретар стейту Доллес настоює на „об'єднаному фронті" в справі оборони Індо-Китаю, та згадує за „визволення" і „незалежність" в подібний спосіб, як говорив давніше про визволення европейських народів, поневолених Совєтами. Доллес дав Франції цілком ясно зрозуміти, що в Індо-Китаї демократія може перемогти, але це може статися тільки тоді, коли Франція покінчить там з колоніяльною політикою і погодиться на незалежність тих територій, що були досі під її диктатом. ЗДА та Франція не повинні програти в Індо-Китаї ще й тому, що це було б сполучене з втратою їхнього престижу в цілій Азії. Індо-Китай — це не тільки стратегічний і військовий важливий пункт, але й політичний, і то такий, що заважить також і в Европі, зокрема тоді, коли б у ньому перемогли комуністи. Все те добре відоме Франції, проте там нема сентименту для „політики визволення" в Індо-Китаї. Мовляв, це могло б пошкодити французьким інтересам в Африці, де питання „визволення" і „незалежности" стало б відразу ще більш актуальним, як воно ним досі було. Настрій у Франції такий, щоб за всяку ціну кінчити війну в Індо-Китаї. Не зважаючи на причини, які довели до таких настроїв, вони наскрізь „угодівські", а Совєти та червоний Китай це використають у Женеві. Отже Франція не має охоти далі воювати в Індо-Китаї навіть в тому випадку, коли б З'єдинені Держави ґарантували їй дальшу поміч зброєю і воєнними силами, чи навіть перебрали на себе більшу частину воєнного тягару. З другого боку, не хоче вона теж рішитись на радикальний крок, який приєднав би місцеве населення на її бік і запалив його до боротьби з комуністами. Таким кроком було б проголошення повної державної незалежности її колоній в Індо-Китаї. Що більше: в Франції озлоблені на Америку за те, що вона не хоче визнати червоного Китаю, є проти торгівлі з ним і проти допущення його до Об'єднаних Націй. Американський спротив вважають у Франції за перешкоду до угодового покінчення війни в Індо-Китаї. Тим часом справи маються в американському розумінні так, що становище Франції щодо Індо-Китаю та злагоди з комуністичним Китаєм є нічим іншим, як тільки прогрою Заходу в Південно-Східній Азії, де тепер рішається остаточно доля тих, що хотіли б врятувати Азію для вільного життя і демократії. Уряд ЗДА переконаний, що ще можна врятувати і Південно-Східню Азію, а згодом і цілу Азію, але тільки тоді, коли ця політика принесе азійським народам повне визволення і державну незалежність.

ЗУАДК — НА ПИСЬМЕННИКІВ

Літературний конкурс, що його розписав Злучений Український Американський Допомоговий Комітет, є подією, що її можна розглядати з різних вихідних точок. Передусім сам ЗУАДК ще раз доказав цією постановою своєї Екзекутиви, що це установа, яка далеко переступає межі чисто харитативної організації. Навіть у своїй переселенській діяльності вона не трималася лише технічних функцій і не дивилася лише на те, щоб рятувати людей, та й годі. Ставлячись до всіх однаково, як до потребуючих допомоги, ЗУАДК все ж мав на увазі також той національно-громадський інтерес, який каже спеціяльно опікуватись вартісним активом. Таким чином у рямцях переселенської акції ЗУАДК приїхали до Америки цілі культурницькі колективи, з виразною метою залишитися вкупі, щоб тут, в Америці, далі продовжувати свою збірну культурницьку роботу. Таким чином приїхали сюди: Український Театр під проводом пок. В. Блавацького, Театр-Студія Й. Гірняка, Оперовий Ансамбль пок. Богдана Пюрка, Хор Бандуристів Гр. Китастого, Хор „Ватра" і ін. Відомо, що різні початкові імпрези окремих ансамблів і окремі діячі культури користувались активною підтримкою ЗУАДК. Як видно з наведеного списку, деяких отих керівників нема вже в живих, деякі ансамблі переформувались і діють під іншими назвами. Проте більшість тих активних, творчих мистецьких сил — становить стрижень пожвавленого українського мистецького життя в ЗДА. Літературний конкурс ЗУАДК є доказом, що ця установа надалі цікавиться мистецьким життям, мистецькими силами, і можливостями творчого використання їх для добра української спільноти.

Ось тут і друга сторінка того конкурсу. Її можна б затитулувати: бідність української драматичної літератури і потреба допомагати їй. Це загальновідома правда: якщо українська література багата лірикою й убога реалістичною повістю, то вона є найбідніша драмою. Якщо українська література й мистецтво перестали жити лише народно-побутовою тематикою і формою виразу, то ця бідність на драматичні твори виявилась ще яскравіше. Вже навіть в Україні перед війною існувало заворожене коло: драматична творчість розвивається тоді, коли є театр, який дає матеріяльну і моральну спонуку авторам-драматургам, а театр може існувати тільки тоді, коли має щораз новий, цікавий і вартісний репертуар, який притягає публіку. Перебування української театральної сцени під совєтським режимом, в умовах ворожої цензури, яка всі твори літератури розглядає лише крізь призму партійної аґітки, та брак постійного українського театру у Львові, що мав польську адміністрацію, яка підтримувала тільки польську культуру, — це були ті невідрадні історичні умовини, які були сутнім і найглибшим джерелом бідности українського театру й драми. Короткий період власної державности в рр. 1918-20 на Наддніпрянщині і ще коротший період розмірної свободи мистецького діяння в Галичині за останньої світової війни — були світлими періодами негайного буйного розквіту українського театру і ще одним доказом залежности життя культурного від політичного.

Українські письменники й мистці в Америці подібні до квітів, що можуть жити й розвиватись тільки в дбайливо плеканій теплярній атмосфері. Завелика тут, на американському континенті, українська громада, завелике її прив'язання до української культури, завелика її любов до театральної сцени, щоб вона могла відмовитись від українських сценічних творів і від бажання — оглядати їх. Живуть теж письменники і мистці-артисти, які всією своєю істотою прив'язані до літературної творчости й до театру. Проте по нинішній день не зміг вдержатися постійний театр, щоб бодай частинно оплачувати професійні театральні сили, і не всилі жити з письменницької професії українські письменники. У такій ситуації потрібні меценати. ЗУАДК, розписуючи літературний конкурс на найкращий драматичний твір, став таким меценатом. Але в цій ролі мецената не відхилився ні на крок від своєї місії допомагати потребуючим помочі. Бо, знаючи письменницький світ, можна згори присягнути, що той письменник, який дістане нагороду, не належить до багатіїв! А виплачена лавреатам конкурсу сума напевне з наддатком повернеться не лише в переносному значенні, у моральному ефекті, а й буквально, бо виставлені на сцені п'єси з чистим доходом на ЗУАДК повернуть йому гроші, видані на нагороди.

У повідомленні про конкурс сказано, що „головним критерієм при оцінці творів, надісланих на цей конкурс, буде їх літературно-мистецька вартість". Водночас Екзекутива ЗУАДК висловила бажання, „щоб твір мав сюжет з тісї української сучасности, з якою пов'язана національна й загальнолюдська трагедія еміґрації". Ще виразніше пояснюється ціль конкурсу у вступі проголошення ЗУАДК. Екзекутива ЗУАДКомітету, мовляв, бажає „спричинитися до збагачення української літератури вартісними творами, що закріпили б у письменницькій формі сучасне українське лихоліття, з яким пов'язані постання і праця ЗУАД-Комітету". Це правильний підхід! Бо неможливо відділяти ЗУАДК від сучасного українського лихоліття, неможливо пам'ятати про ЗУАДК і забувати про сучасну українську дійсність! І коли ЗУАДК вирішив спричинитися до того, щоб допомогти українському театрові, особливо театрові в Америці, збагатити свій репертуар бодай двома-трьома вартісними творами, то його подвійною заслугою буде записання на вічність у тих творах бодай деяких фрагментів із страхітливої сучасної української дійсности.

Треба сподіватися, що всі українські письменники на американському континенті і поза ним, творці з іменами в літературі і нові її адепти, стануть до проголошеного ЗУАДК'ом конкурсу. Треба сподіватися, що вони відчують інтенцію, скриту в отому конкурсі: пожвавити літературну продукцію, особливо і в першій мірі в ділянці драматургії, і зголосяться до шляхетного суперництва не лише заради розмірно невеликої грошової нагороди, а передусім заради збагачення рідної культури. В проголошенні ЗУАДК сказано, що твори на конкурс треба присилати найдалі до 15 квітня ц. р. на филаделфійську адресу централі ЗУАДК. Термін проголошення висліду конкурсу залежатиме від кількости надісланих творів. Їх можна буде оглядати на сцені вже в найближчому осінньо-зимовому сезоні. Українське громадянство хотіло б тільки, щоб вислід конкурсу щодо кількости і якости надісланих творів був такий самий радісний і позитивний, як позитивною була ініціятива ЗУАДК.

ЯПОНСЬКА АРМІЯ

Безумовна капітуляція Японії в останній світовій війні була для народу цієї країни дуже прикра та болюча. А зокрема в ділянці військовій накинено Японії в 1946 р. постанову: „Японський нарід зрікається раз на завжди війни як суверенного права нації і загрози або вжиття сили для управильнення міжнародних непорозумінь. Не сміє бути ніяких наземних, морських та повітряних сил ..."

Так виглядала справа десять років тому.

Сьогодні японська армія начислює 110,000 вояків. Вона має бути скріплена до сили 164,000, але це має наступити щойно в 1962 р. Однак всі познаки та хід історичних подій вказують на те, що ще до цього часу японська армія піде значно вперед, так чисельно, як і якісно. Вже сьогодні вона вивінувана в найmодернішу зброю, до танків та турбінових літаків включно. Та не зважаючи на це, вона не є офіціяльно ніякою армією, і її вояки не є вояками, а державними службовиками. Японські генерали також, хоча носять червоні лямпаси, називаються „суперінтендентами", і навіть грізні танки мусять вдовольнятися скромною назвою „окремі вози". Військові академії мають зовсім невинну назву „інститути".

Коли вибухла війна в Кореї, генерал МекАртур був примушений забрати з японських островів дві окупаційні американські дивізії, і Японія залишилася беззахисною. Якщо б тоді війна поширилася, то Совєти з недалекого Сахаліну могли б за одним махом обсадити цілу Японію. В цій критичній годині згадав МекАртур про японські оборонні сили. Але японський прем'єр Йошіда пригадав генералові про конституцію.

Цю ситуацію розв'язано в такий спосіб: вліті 1950 року, створено „національні поліційні резерви", силою 75,000 осіб. Але для цих „резерв" бракувало вишкільників. Бо, на підставі окремого закону, всі старшини колишньої армії не мали права обіймати ніякого публічного уряду. Мало того — їм відібрано право голосування. Щойно „амнестія" генерала Риджвея, наслідника МекАртура, привернула бувшим старшинам їхні права, і вони змогли прийти як інструктори до „поліційних резерв".

Рік 1952 був другим етапом в дозброєнні Японії. Мирний договір в Сан-Франсіско став правосильним, а впарі з ним і японсько - американський оборонний пакт. В ньому сказано, що японці збільшують свої сили в такій самій пропорції, як американці зменшують свої війська на японській території. Японці прийняли цю постанову повздержливо. Ліві соціялісти звернулися до суду про охорону конституції. Не малу ролю грало і фінансове питання, тим більше, що американці хотіли бачити 300-тисячну японську армію. Але Йошіда погодився на збільшення числа „державних службовиків" з 75,000 на 110,000 і на зміну назви „поліційні резерви" на „національні охоронні війська", під зверхністю новоутвореного „національного уряду охорони". Слід за цим почали американці доставляти дозброєння, включно з кораблями та літаками. І щоб „не порушувати конституції", морська фльота дістала назву „охорона побереж", а авіяція — „охорона повітряних просторів". Рівночасно впали всі обмеження в ділянці воєнної продукції. Понад 800 фабрик, які працювали на сплату репарацій, в тому числі 314 фабрик літаків та 18 корабелень, повернено японцям. Вже два роки продукує Японія зброю не тільки для власної армії, але також для Південної Кореї, Формози, Індо - Китаю та Філіппінів, покищо за вийнятком танків та турбінових літаків.

З шести японських дивізій — чотири стоять на острові Гоккайдо, з якого голим оком можна бачити південний Сахалін, де розташоване совєтське військо. На двох інших головних японських островах — на Гондо та Кію-Сію, стоїть по одній дивізії. Відповідно до наземної армії, розташоване і летунство. Морська фльота, яка належала колись до найкращих в світі, щойно відроджується. Головною перешкодою в її розбудові є фінансові труднощі. Якими шляхами дозброєння Японії не пішло б, одне певне: в майбутній війні японський, як і німецький вояк знову відіграє свою ролю.

Нестор

Бути членом Українського Народного Союзу, значить належати до такої української організації, яка об'єднала в Америці й Канаді найсвідоміші українські сили в один ідейний моноліт та поставила його на службу нашим країнам та нашому поневоленому українському народові!

Д-р Дмитро Бучинський

ХТО ПЕРЕМОЖЕ?

Еспанія — країна пребагатющого фолкльору. Багато дечого з свого старого побуту розгубив еспанський нарід у мандрівці сторіч, але багато законсервував і майже непорушеним доніс аж до наших днів. Більшість еспанських народних пісень та звичаїв, як твердять дослідники, сьогодні такі самі, як були тисячу років тому.

Ясна річ, що тут не входить у рахунок місто, яке завжди модернізується, забуваючи народні традиції, але з другої сторони те саме місто давно вже перестало репрезентувати всенародний характер, традиції та побут. Тому кожний дослідник народної старовини шукає її в селі.

Досьогодні праджерелом студій народного еспанського побуту, про який написано вже багато грубих томів, залишились Басконія і Катальонія, зокрема перша. За твердженням цілого ряду еспанських дослідників, баски — це дійсні номади Еспанії, що сильно різняться від населення інших провінцій не тільки старанним консервуванням побуту, а навіть своєї старої мови, над якою „ломлять" собі голови еспанські та французькі вчені. Баскійська мова — це не діялект літературної еспанської мови, а старовинна мова, що, правдоподібно, навіть не походить з індоевропейського пня.

Правда, багато баскійських звичаїв відомі вже по цілій Еспанії. Це можна пояснювати тим, що відвоювання еспанської землі від арабів тривало сімсот років, і йшло якраз з півночі, з країн басків і катальонців.

З басками донині мають клопіт у війську, бо для них потрібно навіть перекладачів. Вони знамениті рибалки й пастухи. Історія доказує, що в їх духовості є ще колосальні зложища енергії. З них прекрасні письменники, поети, науковці, організатори церковного життя, проповідники. Вони люди глибоко релігійні, але й глибоко забобонні, надзвичайно вразливо - чуттєві, але також дуже вперті.

У Басконії, в містечку Сан Вісенте, дня 3 березня ц. р. поженилися 62-літній вдовець Хосе Русінес і 28-літня дівчина. Дібрання подружжя тут ніхто не квестіонує, бо це їх справа. Є, одначе, звичай, що молодий (а є він молодий, хоч би навіть десять разів женився чи з дівчатами, чи з вдовицями) повинен дати за жінку найближчій родині чи приятелям бочку вина. Це — непорушний звичаєвий закон, що його твердо зберігають мужчини, хоч жінки також не відмовляються „пригубити" чарку вина.

Не без цього, що в містечку знайшлося кілька „компетентних мочимордів", що дуже консервують прадідівські звичаї і зараз по шлюбі зголосилися з привітанням до молодого, пригадуючи йому про викуп — бочку вина. Хосе Русінес подякував за побажання, але відмовився дати викуп, і за це не має спокійної ночі до сьогоднішнього дня.

Ображені „компаньйони" увечері зібралися на вулиці коло хати „молодого" і користуючись правом звичаю, почали грати йому до сну на різних галасливих інструментах: старих баняках, відрах, трубах. Це відома у світі „котяча музика". До „покривджених" прилучилися веселіші з громади, а згодом, навіть не знати як, збунтувалися всі жителі Сан Вісенте в числі три тисячі душ, і продовжують свою забаву ось уже місяць.

„Молодий" вперся і каже, що не дасть навіть одного сотика, щоб його це мало коштувати життя, а громада, така ж вперта, надіється зламати завзятість „молодого" верескливою музикою. „Молодий" просив допомоги в поліції, в бурґомістра, в священика. Всі його дуже жаліють, але не можуть допомогти, бо не мають права виступити проти звичаєвого закону, тим більше, що сама музика не є порушенням публічного спокою.

Завзяті мешканці до пізньої ночі сторожать молоду пару, а щоб їм не вкучилося до ранку, наймають „музикантів-спеціялістів", що залишаються перед хатою аж до ранку.

З моральною допомогою мешканцям Сан Вісенте поспішають добровільці з сусідніх сіл, організуючи найгаласливіші нічні розваги. Можна сподіватися, що ця дивовижна війна буде продовжуватися аж до великоднього тижня, якщо до того часу котрась з воюючих сторін не скапітулює. На перерву великоднього тижня розраховує молодий. Що музика буде перервана в тому тижні, немає жадного сумніву, але чи з того примусового перемир'я скористає ображене містечко і чи скапітулює дипломатично — ще передчасно ворожити.

Покищо до Сан Вісенте йде народ, як на прощу. Приносять з собою все нові й чимраз галасливіші інструменти. Кажуть, що деякі з тих інструментів є вже навіть змеханізовані чи змоторизовані, бо винахідники користуються роверами, мотоциклами і навіть моторами авт.

Мадрид, у березні 1954 р.

„ОСВОЄННЯ" ЗАПЛАВИН ТРУБАЙЛА

Київ. — Згідно з повідомленнями совєтської преси в „гігантський" плян освоєння цілин й облогів, проголошений компартією з початком березня ц. р., включено теж й освоєння болот і торфовищ в заплавинах ріки Трубайла, або, як її називають, Трубежу. Трубайло — ліва притока Дніпра — 88 кілометрів довжини, сплавна від Переяслава.

В заплавинах, тобто в басейні цієї ріки „відкрито" раптом понад 30 тисяч гектарів „неосвоєних" багон і торфовищ й „освоєння" їх поставлено першим і найактуальнішим завданням для партії і комсомолу. Це завдання зафіксоване навіть окремою згадкою в „історичній" постанові це-ка комуністичної партії Совєтського Союзу з дня 2 березня ц. р., подиктований Нікітою Хрущовим.

За останні роки деякі колгоспи Київщини, розташовані в заплавинах Трубайла і його притоків Недри і Карачі, провели вже частинне осушення болот й „освоїли" ок. 1500 гектарів землі під картоплю, буряки, капусту й іншу огородину.

З „Комсомольської Правди" (12 березня ц. р.) довідуємося, що „хлібороби Київської і Чернігівської областей з великою радістю зустріли постанову пленуму це-ка КПСС" й у відповідь „на батьківську турботу комуністичної партії про добро совєтських людей, працівники села обов'язуються докласти всіх зусиль, щоб на нових землях виростити високі врожаї зернових, технічних та інших культур".

У зв'язку з цією „радістю і вдячністю" совєтська адміністрація наказала розпочати підготовні роботи для будування магістрального каналу в заплавинах ріки Трубайла, зокрема будування допоміжних баз, під'їздних доріг, майстерень, тощо.

Виходить, що бідолашні колгоспники Київщини і Чернігівщини крім своєї непосильної колгоспної праці матимуть цього року нову панщину — будування каналу й „освоювання" болот.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УНСОЮЗУ!

Іван Смолій

БАНДУРА

(Оповідання)

(2)

Тільки інколи виходили вони за мури, ішли парами вулицями, в парк, навіть над річку. Поколувавши по парку, похід завертав невхильно в масивну кляшторну браму. Стукали заржавілі засуви, неласкаво стелилися внутрішні, нерівними брусами виложені, подвір'я. А дзвінок дзвонив на вечірню, а органи гули-гули ...

А одначе всьому кінець. І коли по роках, однієї літньої днини тета Клявдія з'явилася в сермонієм, вона не відштовхнула вже неласкаво дитячих ручок, не втекла швидко, щоб наговоритися з сестрою Геновефою. Але й дитячі руки, відучені від пестощів, не простяглися вже до неї радісно. Стояла тета, висока, худа, помітно згорблена, збагнувши нараз в цю мить, яка стара вона вже, як пройшли роки. Перед нею стояв час у постаті чарівної дівчини. Вона гляділа на свою братаницю, і сльози набігали на її очі, що ніколи не знали цього солоного доторку. Та невже ж це ота мала Льоля, сирота, що її завела по смерті брата в кляштор на виховання? Струнка, вродлива красуня стояла перед нею. Біле платтячко, біла спідничка, така ж блюзочка, з голубим вшиттям мережками на грудях, голубими, скромними петлицями. Голова як різьблена. А волосся! Де ж це таке волосся, хто таке бачив? Хіба покійна мати, братова її, а вони не долюблювалися. Зовсім як братова. Таке ніжне, гладке, ясне. Які чудові коси, які чудові! А які очі! Ця дитина зовсім не знає, які в ній чари. Та невже ж хто устоїться перед її поглядом? — Льолю! — шепнула вона тоді. — Чому ж так стоїш? Ходи! Привітайся зі своєю тетою!

Але дівчина стояла без руху, привчена роками до іншого вітання.

— Я ж як друга мати тобі, дитино — промовила знову тета. — Ходи до мене.

І вона кинулася сама в обійми. Довго, гаряче обнімала братанку, обціловувала м'яку косу, гладила, своє дівоцтво згадуючи.

— Ходи, Льолю! Підем уже звідси додому.

Як здивувалася вона тоді!

— Куди?

— Підемо звідси. Не буде більше кляштору. Ні цих мурів, ні монашок. Ти підеш до мене. Я перенеслася в те місто, житимемо разом. Я ... я хочу теж мати когось біля себе. Я люблю тебе, як мати. Хочеш учитися далі?

— А чи я знаю ...

— Якщо хочеш, я пошлю тебе в школу. Не тут, ні, на волі. Можеш стати вчителькою, лікаркою. Я багата, я сама, я все зроблю для тебе. Ходи!

Наче в сновидінні пройшло прощання з товаришками, кляшторними мурами. Сестра Геновефа прощалась сухо, як завжди. Вона наче зісохла за ті роки, її затиснені, безкровні уста вражали вже фіолетною рискою мертвоти. А очі ще світліші, ще гостріші.

— Іди, та не посором нас. Краса твоя — твоя погуба. Стережися!

Аж здригнулася тоді вона, аж схилилася ще нижче, вклоняючися востаннє володарці свого дитинства.

І ще коли опинилася у пишному кварталі, в затишній віллі, сам-на-сам з тетою, не могла забути цих останніх слів і цього проймаючого погляду. А кругом було безліч блискіток, усе багатство старої діви — у пишних килимах і драперіях, у коштовних меблях, у химерному, як найкращі дитячі цяцьки, посуді, порцеляновому, срібному, у жіночих оздобах.

Яка краса! Вона зайшла в тетин будуар і не знала, що оглядати, якої цяцьки спершу хапатися. А як глянула у дзеркало, задивилася сама на себе. За всі роки, за все дитинство. Їм же не вільно було й заглядати в дзеркальця в царстві Геновефи. Малі, кишенькові ховалися як дорогоцінність, а знайдені були важким обвинуваченням, за них карали. А тут кругом були дзеркала. Малі, круглі і подовгасті, у чудових оправах, з ручками. І великі, що глянеш і бачиш себе кругом.

Вона стояла перед дзеркалом, довго не рухалася зовсім, тільки водячи повільно зором по своїй стрункій, хисткій постаті. Вона, правду кажучи, й не себе оглядала а когось чужого, що обдаровував її тим самим поглядом уваги й безмежного зацікавлення. Потім вона задумала повернутися боком, повільно-повільно, і хтось чужий обертався теж з увагою, трішки боязко, майнувши злегка куцою спідничкою на гнучкому стані.

Враз упав людський сміх і сколихнув картину, як сколихує кинений камінь водяне плесо. Збентеження розкотилося широкими колами. Вона вся червоніла-червоніла з сорому. А тета у фантастичному, всипаному червоно-чорно-жовтими метеликами шляфроці, підходила до неї, все ще сміючись.

— Присмно оглядати себе в дзеркалі, що? Ну, кажи ж, ах кажи ж!

Вона поштовхнула братанку грайливо, потім несподівано оперлася об неї всім своїм худим тілом, хіхочучи як товаришка і повірниця.

— Присмно, Льолю! Половину, та що казати, все життя просиділа б перед дзеркалом. А ще як нема тобі на кого дивитися. Дивишся тоді на себе, розмовляєш, усі секрети можна розказати собі в будуарі. Але що я? Ти справді прекрасна. Тільки, знаєш, краси твоєї ще й половини нема. Пожди, нехай я до тебе руку приложу, як тебе зодягну, все місто говоритиме про тебе.

Вона пригорнула її, а потім нараз наказала роздягатися, сама розстібаючи ґудзики кофточки та спіднички.

Дівчина судорожно стримувала навіжені руки тети, що нишпорили біля неї, торкались її тіла худими пальцями настирливо й хвилююче.

— Ну, й дурна ж! Чого боронишся? — говорила тета. — Все, скинь.

— Тето! — на личку дівчини горіли рум'янці сорому.

— Ми ж жінки! — і вона засміялася, незугарно підморгуючи. — Ну, хай буде і так. Тепер я тебе стану одягати.

Вся днина проминула на тому одяганні, ба й не днина а тижні. Тета Клявдія ніби шаліла. Годі було впізнати колишню сувору, злу діву непривітну в поведінці. Вона спершу переміряла на братанці всі свої, роками призбирані, одяги. Поправляла обходила десятки разів, милуючись, зміняла, згадуючи своє дівування, розказуючи пікантні історії, зв'язані з окремими уборами. А потім порішила, що все те старомодне і на Льолю не підходить, що це вона тільки так, а тепер вони одягнуться по-справжньому, по-модному.

Вони блукали по великих крамницях, вибираючи убори. Потім ішли на променаду, на многолюдні міські корза, де ситі й шикарно одягнені міщани проходжувалися, велично, оглядаючи одне одного та обмовляючи залюбки. А вечорами йшли в доми розваги, касина, на забави, балі. Крутився світ ходором. Тета вела її за руку всюди, як дитину, показуючи щораз нові чуда. Місто повне було воєнства з довколишніх казарм. Сотні ґалантних офіцериків дзвеніли острогами, блистіли зірками й еполетами.

Поль Половецький

ДВАНАДЦЯТЬ ЗАГАДОК СФІНКСА

(2)

II. Чи зів'яне і зникне культ Сталіна?

„Сталін — мертвий, хай живе сталінізм!..” — пролунали вигуки над труною Сталіна і рознеслися через етер по всьому світі... Так, Сталін помер... і всі, хто сподівався на зміни після його смерти, зітхнули з полегшенням.

Політики стали думати й гадати, доходячи до смішного в своїх припущеннях. Вони базувались на заздалегідь приготовленій Дойчером теорії, що має на меті задурманити західній світ і переконати його в неминучості і швидкій смерті сталінізму. Отже, західній світ повірив Дойчерові, а не наступникам Сталіна, які в один голос запевняли над труною померлого: „Сталін — мертвий, але сталінізм буде жити!”

І ми не маємо жадних підстав цьому не вірити. Не то не вірити, а, навпаки, ми переконані, що жадних змін в совєтській деспотії не може бути. Маршал Ворошилов — президент СССР, — промовляючи на сесії, присвяченій 36-тим роковинам Жовтневої революції, підкреслив це ще раз.

Сталінізм не може зникнути сам по собі, як то пишуть із злочинним наміром різні дойчери. Надто глибоко й широко закоренився і розрісся сталінізм, надто численна ієрархічна каста його послідовників, апологетів, апостолів і пророків у різних країнах світу, щоб говорити про зникнення сталінізму. А раз так, то культ Сталіна не може зів'янути і впасти, не може зникнути в еволюційному процесі, як то твердять дойчери. Він може бути тільки знищений! А для того його треба скинути з п'єдесталу і розтоптати, як колючий будяк, що дає на початку червону квітку, з якої бджоли беруть мед, а потім з того виростає плід з колючками. Оскільки дойчери, даліни та інші панове не оголосили культ Сталіна будяком, а вклонялися йому і славословили його, а „відьомський танок” 30-х років оголосили найбільшою конструктивною революцією, то ж від того, що тепер Дойчер кинув крилате речення — „сталінізм приготував ґрунт до самознищення” — культ Сталіна не буде знищений. Культ Сталіна, як творця нової релігії для ко(лоніяльних народів, існуватиме аж поки існуватими ґрунт, з якого він виріс, тобто — СССР.

III. Які напрямні риси закордонної політики президента Айзенгавера після смерти Сталіна?

Усі ми знаємо, ро західній світ, втомлений холодною і гарячою війнами, довший час покладав великі надії на смерть Сталіна.

І ось — нарешті жадана хвилина настала! Американська урядово-адміністративна машина була запущена на повну пару. Завданням її було приготувати президентові писану промову про „Напрямні закордонної політики Америки”. Писали її всі: Білий Дім, Держ. Департамент, Інтеліджен Сервіс, Комітет Психологічної Війни, як також інші служби — так подавали свого часу відомі кореспонденти брати Елсон. А потім обговорювали, дискутували, коректували її більше як місяць і, нарешті, президент Айзенгавер виголосив її 16 квітня 1953 р. Повторювати те, що відоме всім, зайво. Основний мотив промови — схопити в свої руки політичну ініціятиву в світових справах, вибити її з рук совєтів. В промові ясно і недвозначно був даний натяк на те, що Совєтська Імперія мусить згорнутися, звузитися до своїх природних меж, тобто — до кордонів 1939 року. Без того не може бути жадних політичних конференцій, розмов тощо — підкреслив президент Айзенгавер.

IV. Що являє собою квітнева промова про закордонну політику в інтерпретації Волтера Ліпмена?

Така напівультимативна вимога до Совєтів дуже занепокоїла деяких панів і, в першу чергу, Волтера Ліпмена, відомого американського журналіста. І він поспішає — м'яко скажемо покищо — поправити президента, порадити президентові, якщо не продиктувати.

Через два дні, після надрукування в пресі промови президента, в „Ню Йорк Гералд Трібюн” з'являється стаття Ліпмена під заг.: „Доктрина безумовної капітуляції закінчена” — неперевершений щодо способу фальшування промови коментар. Цитую: „Суть промови — переконати, що великі конфлікти мусять бути розв'язані переговорами, а не боротьбою до безумовної капітуляції... Я вірю, що історичне значення цієї промови полягає в тому, що вона ліквідує доктрину безумовної капітуляції”.

Цікаво, чому саме порушив Ліпмен питання, про яке президент не то не згадав, а навіть жадного натяку не дав?.. Чому так турбує пана Ліпмена питання безумовної капітуляції?..

Щоб вірно відповісти — мусимо зробити розвідку, що з приводу цього сказано або написано в американській публікації.

Дамо слово панові Едґарові Мавререві й авторові відомої книги: „Кошмар американської зовнішньої політики”. Цитую: „Жест такий, як покарання в Нюрнберзі німецьких підпалювачів війни, може бути визнаний законним, якщо буде взята та справа міжнародньою аґенцією і буде застосована рівно ж до всіх країн. Інакше то залишиться вибухом морального нестравлення”. (Стор. 25).

(Продовження буде).

ЗВЕРНЕННЯ ДО УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ

В 25-ту річницю організованої боротьби українського націоналізму совєтська імперія — СССР виповіла черговий наступ проти України і її народу. Цим разом наступ ведеться проти історії українського народу, проти слави його синів, батьків і дідів. Московський уряд постановою від 9 грудня 1953 року наказав святкувати 300-річчя прилучення України до Росії, як велике свято Совєтського Союзу і т. зв. країн народної демократії. Російський уряд хоче перекреслити історичну самобутність державного життя української нації, а національні форми співжиття, накинуті Україні 36 років тому большевицькою Росією, наповнити російським змістом „нерозривної дружби” з „великим російським народом”, в авангарді якого є комуністична партія.

В цьому наступі Москва намагатиметься перекреслити самобутність української культури, дум національних — упокорити душу народну і накинути нації „всеобіймаючий”, „животворчий” вплив культури „великого” русского народу. Урядові постанови не заперечують національної української держави, але підкреслюють, що та державність, як і нація українська, стали можливими завдяки „великому” російському народові, його дружбі до України.

Маскарадою дружби, яка триває по всій імперії від січня до травня 1954 року, Москва хоче обдурити світ і показати йому, що українська нація хоче бути „навіки разом з Росією”. В бучних святкуваннях з нагоди Переяслава, Москва пробує показати світові морально - політичну присягу України на нерозривність з московським імперським центром.

Немає сумніву, що ті імперіялістичні затії зумовлені наростаючою національною стихією, національним спротивом, організованою національною - визвольною боротьбою українського націоналізму, яка від другої світової війни набула форм відкритої московсько-української війни. Тому в постанові уряду і в тезах ЦК комуністичної партії про святкування 300-літнього ювілею „возз'єднання”, уряд закликає і велить посилити боротьбу проти українського націоналізму.

Москва знає, що організований український націоналізм чверть століття стоїть в безкомпромісовій боротьбі проти окупації України Москвою, за відновлення Самостійної Єдиної Украніської Держави, з справедливим соціяльно-політичним ладом — без холопа й без пана, тому й велить посилити боротьбу з ним. Московські володарі розуміють, що національна ідея, за здійснення якої склали голови отаман С. Петлюра, полк. Е. Коновалець і головнокомандувач УПА ген.-хор. Т. Чупринка-Р. Шухевич, віддали і віддають життя найкращі сини української нації в підпіллі, стала всенародною, нею перейнята вся нація, яка у відповідний, слушний час стане до всенародного бою проти московсько - большевицької тиранії, за права і вольності свої.

Щоб угамувати наростаючу національну стихію, Москва визнає українську державність, але нерозривну від Росії, щоб задовольнити національну гордість повертає, як дарунок, Україні Крим, а разом з тим наказує посилити боротьбу проти українського націоналізму — формотворця української державницької ідеї на протязі останнього чвертьстоліття. Прикриваючись маскарадою дружби, комуністична Москва веде посилений наступ на націоналізм, проти національної ідеї, проти українського народу.

Чи можемо ми, українська спільнота в Америці, стояти осторонь від чергового наступу московського большевизму проти України? Ні!

В травні, в Києві і в Москві, совєтський уряд буде підводити підсумки імперської маскаради. Організації визвольного фронту закликають всі організації ЗДА й українську спільноту організувати з кінці травня ц. р. масовий, всенаціональний протест проти московсько-большевицької сваволі і заявити світові, що ми протестуємо проти сатанинських плянів Москви. Одностайно, однодушно станьмо в обороні національної ідеї і заманіфестуймо свій протест проти ламання Божих і людських прав, проти насильного загарбання України і перетворення її в російську колонію.

Московсько-імперській сваволі протиставимо нашу християнську національну правду, наше одвічне право бути господарями землі української. Скажімо світові, що доки він мириться з рабством, сваволею московсько - большевицького імперіялізму, він не позбудеться загрози рабства в себе.

Ню Йорк, 27 березня 1954 р.

Підписали:

Організація Оборони Чотирьох Свобід України, Спілка Української Молоді в Америці, Приятелі Антибольшевицького Бльоку Народів в Америці, Союз Українських Політичних В'язнів, Т-во бувших Вояків Української Повстанчої Армії, Т-во Української Студіюючої Молоді ім. М. Міхновського, Організація Державного Відродження України, Український Золотий Хрест, Молоді Українські Націоналісти — молодь ОДВУ, Леґія Українських Повстанців, Представник Т-ва Українських Політв'язнів.

і Змоторизований Гриць.

З концертової залі

Концерт Христини Чвартацької

28-го березня відбувся концерт-дебют молодої піяністки Христини Чвартацької. Програма від Баха до сучасних композиторів дала змогу молодій дебютантці показати свою гру в різних фарбах. Щодо самої програми: вона не цілком була втримана в якомусь принципі — або за методом розвитку піяністичного віртуозного стилю, або за еволюцією клясичної школи до імпресіонізму і далі. Молода піяністка є учениєю професора Полевського. Вона має певний талант для того, щоб виступати, як солістка: її техніка розвинена, вона має від природи гарний звук-„туше”; відчуває і переживає музичний твір, має силу і досить добру „витримку”, тобто здібність витримати довгу і складну програму. Молода піяністка вже починає володіти деякими засобоми піянізму, які є початком справжньої артистичности виконання.

Звичайно, з часом прийде більша свобода і потрібний апльомб: якості, які здобуваються постійними виступами і настирливою роботою над собою. Христина Чвартацька має гарний смак, і це їй допомагає там, де її віртуозність і її артистичний досвід ще не досить розвинені. Її пам'ять — чудова і дає надію на те, що з роками вона опанує великий репертуар.

З виконаних річей дуже добре звучала Тремоділ і Фуга Баха. Шуман сказав: „Хто вміє грати Баха, той не мусить боятись іншого, бо один Бах може зробити з людини музику”.

Ноктюрн кля одної лівої руки Скрябіна прозвучав з романтичним настроєм і справив враження. Капітальним твором першого відділу була Соната Ревуцького. Піяністка знайшла силу і переконливість, щоб довести патетичний розвиток теми до кульмінації, яка звучала глибоко і драматично. Сама соната є старий твір Ревуцького: вона написана, коли автор скінчив консерваторію; в цій музиці мало власного і часом чути відгуки з великого Ліста (кульмінація) і його великого антипода Шопена.

П'єса Корещенка подобалася публіці і піяністка знайшла відповідний настрій і фарби для цієї невеликої, але гарної-ліричної речі.

В другому відділі Чвартацька виконала 24 прелюдії Шопена.

Це ціла низка контрастів, як в розумінні змісту і руху, так і по формам піянізму. Не всі прелюдії звучали однаково гарно. Я не зовсім згідний з деякими темпами: наприклад — шоста була виконана зашвидко, так само 22-га, де октави лівої руки звучали би краще, якщо трохи стримати рух. В цілому прелюди звучали добре і показали, що піяністка має різноманітну техніку і гарне „туше”.

На „біс” був виконаний польонез Шопена (з октавами). Молода артистка гарно тримається на естраді і має, як кажуть французи, „шарм”.

Публіка дуже тепло зустрічала піяністку оплесками і квітами.

Мені хочеться побажати дальшого і максимального розвитку молодому таланту. Хай доля урятує її від злиднів нашої доби і дасть їй змогу далі працювати на радість українського мистецтва.

Проф. Володимир Грудин.

З Театру

Оспорюваний репертуар Гірняка в Дітройті

Велике тепло, з яким зустріли в Дітройті виступи театру Й. Гірняка в днях 20 і 21 ц. м., після відомої шумихи, яка зчинилась у Торонті, має свою вимову. Не тільки Кукса з „Пошились у дурні в Америці”, але й Мина Мазайло з комедії тої ж назви, були однаково ентузіястично оплескувані. Глядачів на обох виставах була повна заля.

Вистави театру, разом з зустрічю („чайом”), яку влаштував Літ.-Мист. Клюб Й. Гірнякові, членам його трупи і Ів. Керницькому, треба вважати великою культурною подією на тутешньому ґрунті.

Голова Л. М. Клюбу, М. Важанський, у своєму привітанні нав'язав до торонтонських протестів, заступаючи думку, що в суперечці „хто правий?” найкраще приняти слова Гетого до Шіллера, висказані тоді, коли німці сперечались, хто з них славніший: „Нехай будуть щасливі, що мають за що сперечатись”... Отож правий Й. Гірняк, який п'єсою Куліша викликав дискусію, а з тим нашу гордість, що наша драматургія така вже багата і має стільки складного елементу, за який треба вести дискусію.

Та не таку думку заступали два чергові бесідники, Й. Гірняк і В. Витвицький. Перший в незвичайно цікавій промові висказав думку, що така дискусія, як у Торонті (арґументація та сама, що колись у Большевії) знеохочує і дезорганізує, особливо тепер, коли йдуть заходи, аби з груп Н. Йорку і Филаделфії створити один репрезентаційний театр. Також д-р В. Витвицький, спинившись довше при торонтонському гаморі, підкреслив, що не можна того роду виступів збувати смішками, а треба слідкувати за тим, хто це такий, що таке пише і не дати топтати мистецьких вартостей будькому.

Серйозний настрій перейшов у ґротесковий, коли Е. Козак „покарав” І. Керницького за те, що він „видумав його ювілей” і написав про перші його мистецькі кроки. Е-Ко представив, як зачинав свою мистецьку кар'єру І. Керницький, з питомим собі гумором. „Спровокований” письменник, замість відповіді, зачитав дві недруковані ще гуморески: Мій перший „жовтень”.

При склянці чаю дав голова Клюбу ще голос д-р Дужому, який пригадав веселий перехід театру студії Й. Гірняка з табору Ляндек до Берхтесґаден, і ред. Гришкові, котрий на канві припадкових, але характеристичних слів одного дітройтчанина: „сьогодні Гірняк наш (субота „Пошились”), а завтра [illegible] (неділя М. Мазайло) вигаптував кілька цікавих завважень щодо „злободенної оцінки” Кулішевої творчости.

В. Н-вич.

● **Чотири губернатори** різних стейтів ЗДА мали вже поїхати на просьбу президента Айзенгавера до Кореї, щоб оглянути знищення, які спричинила війна, але цю подорож відкладено до 20 травня. До Кореї виїдуть губернатори таких стейтів: Колорадо, Оклагоми Луізіяни і Пенсилвенії.

З наших буднів

МУШТАРДА ПО ОБІДІ

— Пане докторе, а що, якби ми пустили фейлетон з нагоди „1-го Апріля?” Маю на приміті дві знамениті політичні „гамаксойки”!

Начальний подивився на стінний календар і відповів:

— Добре, але це буде муштарда по обіді. 1-ше квітня припадає в четвер, а „ваші будні” появляються в суботньому числі газети. В суботу ж буде вже 3-го квітня... Запізно, пане колеґо!

Так пропала моя тема з „1-им Апріля”... Але жалко мені, щоб так цілком змарнувалися мої „гамаксойки”, тому хочу бодай чесно признатися перед Шановними Читачами, в який спосіб я думав їх обдурити.

А приготовив я собі дві сензації: одну — з заграничної політики, а другу — внутрішньо-еміґраційну.

Перша, загранична „бомба” була така:

„Ню Йорк, 1. квітня. — „Ню Йорк Таймс” приносить сьогодні спеціяльну телеграму свого кореспондента з Москви, що за рішенням Верховної Ради СССР з днем 31. березня 1954 р. Українська Соціялістична Радянська Республіка відзискала повну від Москви незалежність в ділянці дипломатичних зносин з закордоном. Міністерство заграничних справ УРСР висилає на днях своїх представників до Вашинґтону, Лондону, Парижу, Риму, Бонн і східнього Берліну. Таксамо назначений окремий делеґат України на Женевську Конференцію, що починається 26. квітня.

В той час, як резолюція сенатора Смита — про нав'язання прямих дипломатичних стосунків з урядами Совєт. України і Білорусі так і застрягла в нашому Державному Департаменті, історичне рішення Верховної Ради СССР має свій спеціяльний посмак та вимогу і ще раз переконливо засвідчує про виїнятко ву ролю України в східньо-европейській політичній системі”.

А тепер „бомба” ч. 2, внутрішньо - еміґраційна:

„Мюнхен, 1. квітня. — З добре поінформованих джерел довідуємось, що на інтервенцію полк. Андрія Мельника дійшло до порозуміння між п. Степаном Бандерою і Колеґією Уповноважених, що її репрезентують пп. Лев Ребет і Зенон Матла. Ті ж самі джерела запевняють нас, що назріває широкий консолідаційний рух у лоні націоналістів та консервативних кол. Цементується т. зв. „правий бльок”, до якого входитимуть: ОУН полк. Мельника, об'єднані групи ЗЧОУН і монархісти.

Одночасно йде паралельна акція Івана Багряного, який переговорює з Закордонним Представництвом УГВР, намагаючись притягнути цю організацію до співпраці з Екзильним Урядом УНР. Переговори є на добрій дорозі. В моменті, коли наше політичне розбиття в Европі увійшло було в критичну базу, консолідація, що тепер назріває, окрилює нас вірою, що надходить нова й світла ера в нашій політиці і що воскресний день визволення України — недалекий!”

Ну? Що ви скажете про мої першоквітневі, розуміється, спізнені „гамаксойки”?.. Бо я міркую собі так:

Якщо у першу з них, „заграничну”, може й дехто повірив би, то на цю другу, про консолідацію в Европі, напевно ніхто з Читачів „Свободи” не дав би себе піймати! Ледве прочитав би два рядки, та й зараз сказав би:

—Та це буйда на ресорах! Пріма Апріліс!

Ікер.

Ставайте членами Українського Народного Союзу, а тимсамим і співвласниками 15-ти мільйонового майна організації!